

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2022

Daniela Kopřivová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

**Ženy ve francouzském odboji za druhé světové války
a jejich zobrazení ve francouzské
kinematografii**

Bakalářská práce

Autor práce: Daniela Kopřivová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Šindelář

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 5. 2022

Daniela Kopřivová

Bibliografický záznam

KOPŘIVOVÁ, Daniela. *Ženy ve francouzském odboji za druhé světové války a jejich zobrazení ve francouzské kinematografii*, 2022. 47 stran. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra evropských studií. Vedoucí: Mgr. Jakub Šindelář.

Rozsah práce: 65 959 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zobrazením žen ve francouzském odboji za druhé světové války ve francouzské kinematografii, konkrétně ve filmech *Blanche et Marie* (1985), *Lucie Aubrac* (1997) a *Les femmes de l'ombre* (2008). Každý ze snímků vyobrazuje jiné aktivity, kterým se ženy mohly během odboje věnovat. Práce se věnuje především tomu, jakým způsobem jsou ženy ve filmech vyobrazeny, zda se to shoduje s dochovanými příběhy odbojářek a na základě toho posuzuje, jaký mají filmy význam v paměti ženského odboje za druhé světové války. Práce prvně představuje základní informace o francouzském odboji, jeho vzniku a to, jak se zapojovaly ženy. Práce se dále věnuje už konkrétně ženám a představí příběhy některých odbojářek, na jejichž příkladě jde ukázat různorodost žen, které se do odboje zapojovaly. Jednotlivé filmové snímky poté práce stručně představuje a analyzuje, jak jsou ženy zobrazeny, zda je jejich zobrazení dostatečné na základě dochovaných příběhů a následně práce popisuje specifika aktivit žen z jednotlivých filmů. V závěru práce jednotlivé snímky porovnává za cílem odpovědi na to, jaký přínos pro paměť odboje jednotlivé snímky mají a zda je zobrazení žen ve filmech v souladu s dochovanými příběhy francouzských odbojářek.

Abstract

The bachelor thesis deals with the depiction of women in the French resistance during World War II in French cinema, specifically in the movies *Blanche et Marie* (1985), *Lucie Aubrac* (1997) and *Les femmes de l'ombre* (2008). Each of the movies depicts different activities that the women may have engaged in during the resistance. The thesis focuses on how women are portrayed in movies, whether it coincides with the surviving stories of resistance fighters, and on this basis assesses the importance of movies in the memory of women's resistance during World War II. The thesis first presents basic information about the French resistance, its origin and how women got involved. The thesis deals specifically with women and presents the stories of some resistance fighters, whose example shows the diversity of women who participated in the resistance. The work then briefly introduces the individual movie and analyses how women are portrayed, whether their depiction is sufficient based on preserved stories, and then the thesis describes the specifics of women's activities from individual movies. At the end of the thesis are movies compared in order to answer what

benefits the individual movies have for the memory of the resistance and whether the portrayal of women in the movies is in accordance with the stories of French resistance fighters.

Klíčová slova

Kinematografie, druhá světová válka, francouzský odboj, ženy, audiovizuální média, ženy v odboji

Keywords

Cinematography, World War II, French resistance, women, audiovisual media, women in resistance

Název práce

Women in the French resistance during World War II and their portrayal in the French cinematography

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jakubovi Šindelářovi, za veškeré konzultace, poznámky a rady při psaní práce a jeho vstřícnost.

Obsah

1	ÚVOD.....	4
2	FRANCOUZSKÝ ODBOJ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A ŽENY	7
2.1	ŽENY FRANCOUZSKÉHO ODBOJE	11
3	TEORIE ANALÝZY FILMU	15
3.1	ŽENY V AKČNÍCH FILMECH.....	17
4	BLANCHE ET MARIE (1985)	20
4.1	ZÁKLADNÍ PŘEDSTAVENÍ FILMU	20
4.2	ANALÝZA FILMU.....	20
4.3	ŽENY JAKO KOMPLEXNÍ SÍŤ PODPORY	22
5	LUCIE AUBRAC (1997)	24
5.1	ZÁKLADNÍ PŘEDSTAVENÍ FILMU	24
5.2	ANALÝZA FILMU.....	24
5.3	LUCIE AUBRAC V PAMĚTI ODBOJE	26
6	LES FEMMES DE L'OMBRE (2008).....	28
6.1	ZÁKLADNÍ PŘEDSTAVENÍ FILMU	28
6.2	ANALÝZA FILMU.....	28
6.3	ŽENY V BOJI A VÝSLECHU	30
7	POROVNÁNÍ FILMŮ	33
8	ZÁVĚR	35
	SUMMARY	37
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	39
	TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	43
	OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	45

1 Úvod

Historii je možné zkoumat různými prostředky. Právě kinematografie nám v oblasti zkoumání historie může dát velmi barvitou představu o tom, jak jednotlivé události mohly vypadat díky využití audiovizuální techniky. Filmy mohou ovlivňovat to, jak nad jednotlivými historickými událostmi smýšlí společnost a ve společnosti mohou podporovat, nebo i vytvářet stereotypy. Tato problematika se dotýká právě i žen, jelikož až do přelomu 20. a 21. století byly ženy ve filmu obsazovány převážně do vedlejších rolí, kde jejich hlavní náplní bylo být vzhledově atraktivní pro diváky a nebyly nijak zapojovány do smysluplnější konverzací či akčních scén. Zapojení žen do akčních filmů se rozrostlo až okolo roku 2000, což se projeví i na snímcích, které budu v práci analyzovat a které zobrazují ženy ve francouzském odboji za druhé světové války.

Práce je zaměřená na zapojení žen do francouzského odboje za druhé světové války a jejich odkaz. Odboj na území okupované Francie za druhé světové války se začal tvořit již v roce 1940. I přes to, že velkou část odboje tvořili muži, ženy měly nepostradatelnou roli, ale uznání se jim už stejně jako mužům nedostalo. Ženy ve francouzském odboji tvořily především komplexní síť podpory, v čemž jim pomáhal charakter jejich zaměstnání (recepční, úřednice) i fakt, že byly ženy a pro nacistické důstojníky méně nápadné než muži. To bylo užitečné i pro ty ženy, které se staly agentkami a účastnily se aktivně jak bojových, tak špionážních operací. I přes tyto aktivity, které byly pro úspěch odboje významné, na ženy bylo stále pohlíženo stereotypně. Představa společnosti byla založená na tom, že se ženy do odboje zapojovaly pouze pasivně a jednalo se převážně o mladé, svobodné ženy, které byly určitého politického smýšlení (například členky komunistické strany).

Tuto stereotypizaci můžeme pozorovat i v dnešní době v souvislosti s válkou na Ukrajině nebo válkou v Afghánistánu. Uznání zapojení žen do odboje a normalizace že v boji jako takovém nebyl problém pouze v minulém století v Evropě, ale je to problém, který přetrvává dodnes, a to po celém světě. Je zde vidět posun v tom, jaké jsou v oblasti zapojení žen do boje genderové normy, ale stále není dle mého názoru role žen postavena na stejnou úroveň jako zapojení mužů. Média nám již ukazují příběhy některých žen, které se na bojích ať už nyní na Ukrajině nebo v Afghánistánu účastní, ale zdaleka se ani v médiích neblíží pozornost

na ženy tomu, kolik žen se skutečně zapojuje, což je něco, co také ovlivňuje pohled celé společnosti na danou problematiku.

Toto smýšlení o ženách ať už v historii, tak v dnešním světě je důvodem, proč jsem se rozhodla se na toto téma ve své bakalářské práci zaměřit. Konkrétně zaměření na kinematografii jsem se rozhodla věnovat ve své bakalářské práci z toho důvodu, že je to nástroj, kterým je společnost lehce ovlivnitelná. Lehce jsem se na toto téma zaměřila i ve své ročníkové práci, kde jsem mimo žen v odboji sledovala pohled na marginalizované skupiny, které do odboje byly zapojeny. Výsledek mého zkoumání pro mě však nebyl dostatečný, a tak jsem se rozhodla se na ženy zaměřit samostatně ve své bakalářské práci a více zanalyzovat, jak francouzská kinematografie jejich zapojení v odboji zobrazuje a podívat se více do hloubky na to, jak signifikantní byla jejich role. Výsledkem práce bude analýza jednotlivých snímků, ve které se zaměřím na to, jak dobře zobrazují ženy ve francouzském odboji v porovnání s dochovanými příběhy a jak se ve filmech paměť žen v odboji vyvíjela průběhem let.

Bakalářská práce je rozdělena na šest částí. První část stručně představí historii odboje jako takového a postupně se bude zaměřovat přímo na ženy. Zapojení žen do odboje v práci představím nejprve skrze dochované příběhy žen, které se na odboji podílely a jejichž rozdílnost nám dokazuje, že stereotyp o tom, jaký druh žen se do odboje zapojoval (svobodné, bezdětné, politicky angažované) je chybný. Pro pochopení analýzy jednotlivých snímků se v druhé části zaměřím na to, jakým způsobem se dá na filmy pohlížet a jak byly do filmů skrze historii zapojovány ženy. Následující 3 části práce se již budou věnovat jednotlivým snímkům. Pro účely této práce jsem vybrala 3 filmy z francouzské produkce – *Blanche et Marie* (1985), *Lucie Aubrac* (1997) a *Les femmes de l'ombre* (2008). Každý z filmů se liší tím, jakým způsobem jsou ženy v něm zobrazeny, na což má vliv i rok ve kterém byly filmy natočeny. Jednotlivé filmy nejprve stručně představím a potom se budu soustředit na jejich analýzu, jak ženy v odboji zobrazují a jaké je porovnání filmů a dochovaných příběhů. V poslední části práce jednotlivé filmy porovnam a představím největší rozdíly, které se u filmů objevují. Součástí poslední části bude i přínos filmů pro paměť odboje, a především i to, jaký přínos mohly filmy mít pro zobrazení žen ve francouzském odboji.

Práce se snaží zodpovědět na to, jakým způsobem jsou ženy ve vybraných snímcích zobrazeny v porovnání se skutečnými příběhy a na základě toho jaký měly jednotlivé filmy přínos pro paměť žen ve francouzském odboji za druhé světové války.

Při tvorbě své bakalářské práce jsem jako primární zdroje využila 3 kinematografické snímky: *Blanche a Marie / Blanche et Marie*. Režie Jacques Renard. Film, 1985. 92 min, *Lucie Aubracová / Lucie Aubrac*. Režie Claude Berri. Film, 1997. 111 min, *Síla odvahy / Les Femmes de l'ombre*. Režie Jean-Paul Salomé. Film, 2008. 112 min. Každý ze snímků představuje příběhy žen, které se rozdílně podílely na francouzském odboji, a tak je v nich zobrazeno různé spektrum aktivit, kterých ženy mohly být součástí. Sekundární zdroje jsem poté využila ke zkoumání jednotlivých částí práce, které jsou pro kontext analýzy stěžejní. Pro zkoumání francouzského odboje jsem využívala především knihu od Petera Daviese s názvem *France and the Second World War: occupation, collaboration, and resistance* a knihu od Oliviera Wiewiorky s názvem *The French Resistance*. Pro představení jednotlivých příběhů žen jsou v práci stěžejní 4 publikace. Kniha od Margaret Collins Weitz s názvem *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, kniha Andrew Orra s názvem *Women and the French Army during the World Wars, 1914-1940*, další od Karen Offen s názvem *Women and the Second World War in France, 1939-1948: Choices and Constraint*. Poslední zdroj, který využívám pro představení jednotlivých příběhů je článek od Donalda Reida s názvem „French Singularity, the Resistance and the Vichy Syndrome: Lucie Aubrac to the Rescue“. Poslední dva zdroje, které bych ráda zmínila, se zaměřují na filmovou analýzu a zobrazení žen ve filmu. Prvním z nich je kniha od Joseph M Boggse a Dennis W. Petrieho s názvem *The Art of Watching Films* a od Janet McCabe kniha *Feminist Film Studies: Writing the Women into Cinema*.

2 FRANCOUZSKÝ ODBOJ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A ŽENY

Francouzský odboj jako takový se začal formovat po prvním vysílání generála de Gaulla z Londýna, které se konalo 18. června 1940, pouhé čtyři dny po obsazení Paříže Němci. Vysílání z Londýna bylo směřováno na všechny, kteří by francouzskému odboji mohli být pomoci – doma i z Británie, odkud byl celý odboj řízený. I přes de Gaullovu snahu byl odboj, působící na území Francie, stále rozdělený do různých skupin – komunisti, “Maquis” (partyzánské bojovníci – převážně dělníci, aktivní skupiny napadající okupanty), nebojící účastníci odboje (psaní nenávistných článků vůči Němcům a Vichystickému režimu apod.). Rozvojem jednotlivých odbojových hnutí rostla i snaha o jejich sjednocení, a to z organizací jako např.: MUR (Mouvements Unis de la Résistance), CNR (Conseil National de la Résistance) a CFLN (Comité Français de Libération nationale). Venkovní odbojové hnutí vedené generálem de Gaullem bylo díky jeho snaze ucelené a sjednocené, vnitřnímu odboji se totéž podařilo až v pozdějších letech. Konečné sjednocení odbojových skupin se podařilo Jeanu Moulinovi, který byl významným členem francouzského odboje. Nejprve spojil odbojové skupiny do CNR (Conseil National de la Résistance), a nakonec se mu podařilo spojit i všechny ozbrojené francouzské síly do FFI (Forces Francaises de l'Intérieur). Sjednocené ozbrojené síly poté participovaly v dalším dění po vylodění spojenců na pobřeží Francie. Odboj ve Francii nebyl schopný samovolně existovat bez vnější pomoci v podobě zázemí, zbraní i různého vybavení a výcviku. Pomoc získávali od Britů a Američanů, kterým na oplátku členové odboje poskytovali informace zjištěné na francouzském území, které později mohly hrát klíčovou roli při Dni D.¹

Za odbojovou činnost na území Francie dostalo nejvyšší vyznamenání 1059 účastníků, z toho bylo pouze 6 uděleno ženám.² Ženy v odboji byly po dlouhou dobu představovány jako

¹ Olivier Wieviorka, *The French Resistance*, (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2016), 7-30, 252-271; Peter Davies, *France and the Second World War: occupation, collaboration, and resistance*, (London: Routledge, 2001).

² Andrew Orr, *Women and the French Army during the World Wars, 1914-1940*, (Indiana University Press, 2017), 141-142.

svobodné, bezdětné mladé ženy, které jsou sociálně i politicky angažované a proto se, přirozeně, zapojily i do odbojových aktivit. Dle dochovaných statistik je však opak pravdou. Ženy odbojářky, byly různých věků (v některých oblastech bylo stejné zapojení 20letých a 40letých žen), svobodné i vdané, bezdětné i s několikačlennou rodinou. Právě rodina byla často faktorem, který pomáhal ženám s kamufláží, jelikož se nepočítalo s tím, že by v přítomnosti svých dětí mohly konat odbojovou aktivitu. Ženy ve chvíli ohrožení cítily potřebu se zapojit a být součástí obrany svého národa. Některé ženy se ujaly své role hned ze začátku a začaly budovat organizace, které si od nich později převzali muži. Zmínit můžeme Lucie Aubrac, učitelku historie, která společně se svým manželem založila skupinu později známou jako „Libération sud“ a o jejímž příběhu se více do hloubky budeme bavit později v práci. Mezi další ženy, které stály u vzniku později významných organizací patří Germaine Tillion, Hélène Viannay a Micheline Eude.³

Ženy ve francouzském odboji zastávaly různé role, především však tvořily komplexní síť podpory pro celý odboj na území Francie. Po vypuknutí války neměly ženy možnost se do aktivních bojů zapojit – účast žen v armádě byla ve Francii zakázána. V dubnu 1940 tehdejší prezident Albert Lebrun podepsal dekret, díky kterému bylo umožněno ženám do armády vstoupit legálně a účastnit se aktivních bojů stejně jako muži. Pár měsíců po vydání tohoto povolení proběhla Bitva o Francii a obsazení Francie vojsky Osy, i po něm však ženy zůstaly součástí bojů, staly se součástí odboje a svou účast v odboji plnily také jako civilní pracovnice.⁴

Ženy během okupace začaly hrát klíčovou roli, jelikož se z běžných profesí, ve kterých působily stávaly stále důležitější prostředky k fungování odboje. Mezi tyto profese patřily učitelky, úřednice anebo například zdravotní sestry. Každá z profesí měla své specifika v tom, jak mohla být nápomocná. Ve většině případů se jednalo o zajištění materiálů a například falešných dokladů, zjišťování informací a předávání je dál. Ve většině ženských profesí byl přístup k tomu, co bylo zrovna potřeba, mohlo se jednat o potravinové lístky, falešné doklady, tiskařské vybavení (pro tvorbu propagačních plakátů) nebo zdravotnické potřeby. Významně do odboje přispívaly také ženy pracující na recepcích či jako sekretářky v kancelářích veřejných

³ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, (New York: Wiley, 1995), 425-449.

⁴ Andrew Orr, *Women and the French Army during the World Wars, 1914-1940*, 141-142.

činitelů. Díky svým pozicím byly v centru dění, a tak se jednoduše mohly dostat k cenným informacím, které pro svou potřebu odboj využíval. Často také poskytovaly úkryt bojovníkům, kterým vytvořily falešné doklady a německým úředníkům poté podaly nepravdivé informace, aby zabránily častějšímu zatýkání odbojářů. Mezi jednu z žen, která takto při bitvě o osvobození Paříže ukrývala několik odbojářů pod svým domem byla například Henriette Labarbe.⁵

Mnoho žen zapojených do odboje bylo součástí SOE. SOE (Special Operations Executive) byla organizace působící za druhé světové války vytvořena Winstonem Churchillem ve Velké Británii v létě 1940. Ženy nejprve nemohly být součástí z důvodu Ženevské konvence, která stanovila, že ženy nemohou užívat zbraně. V průběhu války se však pravidla změnila a ženy se mohly stát součástí. Během války z nich působily tři v Nizozemsku, dvě v Belgii a třicet devět právě ve Francii. SOE začala používat ženy více především díky tomu, že bylo možné je vycvičit jako agenty a během misí nebyly tak nápadné, a tak často zatýkané jako muži. Co zvládaly lépe než muži, bylo zapadnout mezi civilisty, což pro ně jako pro agenty bylo stěžejní. Cílem jejich misí bylo z většiny důvodů proniknout nepozorovaně na území země, kde měly splnit misi, spojit se s místním odbojem a poté začít pracovat na svém úkolu (např. vytvořit úkryt pro další agenty, získat informace apod.). V případě, že se ženy v SOE nestaly agentkami v terénu, pracovaly v továrnách a pomáhaly vyrábět zbraně a materiály.⁶

Z námi dostupných statistik můžeme říct, že ženy tvořily pouze pod dvanáct procent odbojářů, což je velmi malá část oproti mužům. Jedním z odůvodnění, proč se ví o tak malém počtu žen, je jejich osobní zapojení do debaty po válce. Ženy vnímaly své zapojení jako přirozené a na rozdíl od mužů proto po válce netíhly ke svému oslavování a pozornosti. Pramení to z rozdílu postoje jednotlivých žen. Ve výsledku ženy i muži vstupovali do odboje se stejným cílem a proto ženy, které do odboje vstoupily a například se aktivně účastnily bojů, byly později považovány za „mužské ženy“.⁷

⁵ Karen Offen, *Women and the Second World War in France, 1939–1948: Choices and Constraints*, (Harlow:Longman, 1999), 101-112.

⁶ Dierdre Osborne, „‘I do not know about politics or governments ... I am a housewife’: The Female Secret Agent and the Male War Machine in Occupied France (1942–5)“, *Women: a cultural review* 17, č. 1 (23. srpna 2006): 43-59, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09574040600628542> (zkontrolováno 20. 4. 2022).

⁷ Claire Andrieu, „Women in the French Resistance: Revisiting the Historical Record“, *French Politics, Culture & Society*, 18, č. 1(2000): 13-27. <https://www.jstor.org/stable/42843092> (zkontrolováno 20. 4. 2022).

I to se poté projevilo na samotné poválečné paměti, jelikož i přes to, že se díky svým rolím dostávaly ženy často do nebezpečí a v případě odhalení by je ve většině případů čekalo zastřelení, z pohledu společnosti a mužů, nešlo o takové nebezpečí jako s jakým se museli potýkat muži v rámci bojových operací. Ženy v té době byly schopné převzít roli mužů, opačně to však ani po válce možné nebylo což se prokázalo již v meziválečných letech kdy se ukázalo, že Třetí republika po první světové válce už nebyla ryze mužská. Ženy se do veřejného života začaly angažovat čím dál více, a to se poté prokázalo právě i na angažovanosti v odboji. I přes aktivitu žen ve Francii byly stále velké genderové rozdíly, a to až do 60. let. Jak napsala Simone de Beauvoir v roce 1949, ženy sice po druhé světové válce získaly své volební právo, ale bylo spíše tahem Francie pro napravení svého neúspěchu ve válce vůči ostatním západním mocnostem než dostačujícím krokem pro rovnoprávnost žen. Bylo to prezentováno jako „ocenění“ pro ženy právě za svou činnost v odboji. Debaty o zavedení volebního práva se již vedly mnohem dříve, ale schválilo se až o století později než volební právo pro všechny muže. Nakonec tedy ani zapojení žen v odboji ve francouzské společnosti pohled na rovnoprávnost žen a jejich uznání nezměnil. Návrat do běžného života po válce pro ně proto byl velmi těžký. Ženy se svou zkušeností v odboji změnily, ale společnost a její pohled na ženy zůstal stejný.⁸

Francouzské ženy se stejně jako v předchozích stěžejních událostech francouzské historie prokázaly jako statečné a schopné akce. Nebyla oblast odboje, do které by alespoň nějakým způsobem ženy nezasahovaly, a i přes to, že nebyly přímo ve vedoucích pozicích, jejich role byla v mnoha případech stěžejní. Ve většině případů ženy neměly žádný speciální trénink ani zbraně, i přes to v odboji prokázaly, že se dokážou v takovýchto situacích adaptovat, být pohotové a vycítit ze situace, co je potřeba udělat za další krok. Po válce pro ně adaptace do běžného života byla nelehká, očekávalo se od nich, že se navrátí do rolí žen v domácnosti, matek, že budou rozšiřovat obyvatelstvo Francie svými potomky a na svou „mužskou“ roli, převzatou ve válce, zapomenou. Až do 70. let 20. století byl jejich život právně velmi omezený tak, aby odpovídal tomu, co od žen očekává společnost. Právě až v 70. letech se začala měnit ženská práva v oblasti antikoncepce, interrupce a rozvodů. Do dnešní doby jsou ženy vnímány i na pracovním trhu spíše jako konkurence než jako kolegové a někdo, kdo by

⁸ Kelly Ricciardi Colvin, *Gender and French identity after the Second World War, 1944-1954: engendering Frenchness*, (London; New York, NY: Bloomsbury Academic, 2017), 1-7.

mohl být na stejné úrovni a mít stejná práva.⁹

2.1 Ženy francouzského odboje

Žen, které se podílely na francouzském odboji je mnoho, níže zmíním pouze některá jména a příběhy, jejichž porovnáním nastíním představu o tom, jak různorodé ženy se na odboji podílely, jaké byly jejich osudy a jak významné byly jejich činy.

První ženou, kterou zmíním je Berty Albrecht. Již před válkou se zapojovala do boje za ženská práva, ať už v rámci pracovních podmínek, tak i v rámci rodinného života. Do odboje se zapojila s Henri Frenayem a společně vybudovali hnutí „Combat“. Také přišla s nápadem vytvořit tajné noviny pro odbojové hnutí. Za její aktivity byla mučena, a nakonec pravděpodobně spáchala sebevraždu oběšením. Právě ona je jednou ze 6 žen, která za své odbojové aktivity získala ocenění, bohužel až posmrtně.¹⁰ Další žena, Renee Bedarida, byla katolička, stále studující, když válka vypukla. Spolupracovala s různými odbojovými seskupeními v Lyonu, převážně s „Temoignage Chretien“. Po válce o křesťanech a jejich zapojení do odboje napsala ve dvou knihách.¹¹ Jeanne Bohec byla vystudovanou chemičkou, která pracovala v továrně na zbraně a během války odešla do Londýna. Její znalosti jí prvně nebyly umožněny použít. Později však její expertizu v Anglii využili a Jeanne bylo dovoleno seskočit na území své rodné Bretaně a učit mladé muže, jak zacházet se zbraněmi.

Do odboje se zapojovaly také ženy s rodinou. Příkladem je Ida Bourdet, která byla matkou 3 dětí a společně s manželem byli členy odboje. Po manželovo zatčení nechala děti u známých a odjela do Paříže mu pomoci. Podobně těžkou situaci zažila Yvette Farnoux, která byla židovskou studentkou v Paříži. V odbojovém hnutí se podílela především na vedení sociální služby. V hnutí se později seznámila i se svým manželem, se kterým se dostala do zajetí. Narodilo se jim v něm mrtvé dítě a manžel se již nikdy nevrátil. Do odboje se zapojila i sportovkyně Marie-Louise Le Duc, která hlavně ukrývala ty, kteří chtěli uprchnout

⁹ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, 425-449.

¹⁰ „Reviewed Elsewhere“, *Biography*, 29, č. 2 (2006). <https://www.jstor.org/stable/23540589> (zkontrolováno 22. 4. 2022)

¹¹ Dominique Veillon, „Reviewed Work: Les catholiques dans la guerre (1939-1945) by Renée Bédarida“, *Vingtième Siècle, Revue d'histoire*, 65, (Sciences Po University Press: 2000), 166. <https://www.jstor.org/stable/3770784> (zkontrolováno 22. 4. 2022).

z Vichystické Francie. Pomáhala takto i spojeneckým letcům a Britové si pro ni vytvořili přezdívku „Madame X“.

Některé rodiny odboj zasáhl celé. Lise Lesevre byla matkou dvou dospívajících synů, kteří společně s jejím manželem byli účastníky odboje. Lise sama se snažila pomáhat mladým chlapcům, kteří se stávali členy odboje. Byla však zatčena s ilegálními dokumenty a brutálně mučena Klausem Barbiem, který byl také známý jako „lyonský řezník“. ¹² Společně s 16letým synem a manželem ji čekala deportace. Vrátila se pouze ona a po válce žila s trvalými zdravotními následky. Do lékařské pozice se za války dostala Suzanne Vallon, která společně se svým manželem musela během války opustit Francii a odjet do Londýna. Společně se spojeneckými vojáky byla poté vyslána do Severní Afriky a postupně se s nimi vracela do Francie během jejího osvobození. ¹³

Mezi uznávanou ženu francouzského odboje, která by měla být zmíněna je Josephine Baker. Narodila se v americkém St Louise v roce 1906 a již v roce 1921 se kvůli rasové diskriminaci přestěhovala do Francie. Kromě toho, že byla úspěšnou zpěvačkou, tanečnicí a herečkou, byla během druhé světové války také špiónkou. Právě díky svému úspěchu mohla být odboji a spojencům užitečná, jelikož i během války jezdila na koncerty, kde zpívala spojeneckým vojákům. Právě koncerty jí umožňovaly cestovat a svým šarmem mohla jednoduše odvést pozornost. Zároveň se dostávala na akce (koncerty, recepcce), kde se nacházeli důležité osobnosti, kterým nepozorovaně mohla předat důležité informace. Byla vycvičena špiónskými metodám – neviditelný inkoust, čtení vzhůru nohama i tomu, kde schovávat vzkazy, často je nosila připnuté na spodním prádle. Díky těmto aktivitám se jí dostalo vyznamenáním

¹² Klaus Barbie byl velitelem lyonského Gestapa. Měl na svědomí mučení členů odboje, mimo jiné i Jeana Moulina, který odboj vedl. Stál také za posláním 44 dětí ze sirotčince do koncentračního tábora. Poválečný proces s ním byl velmi významný, jelikož byl schopný jmenovat významné a vysoce postavené osobnosti, které s nacisty spolupracovali a jednalo se o první soud zločinů proti lidskosti ve Francii. Získalo to proto velkou mediální pozornost. "The trial of Klaus Barbie". *The Guardian*. 28. května 1987.

<https://www.theguardian.com/world/2015/may/28/klaus-barbie-nazi-trial-lyons-1987> (zkontrolováno 30. 4. 2022); Solomon, Barbara Probst. „Klaus Barbie and the Conscience of the Literati“. *The New York Times*. 3 srpna 1986. <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1986/08/03/651786.html?pageNumber=58> (zkontrolováno 30. 4. 2022)

¹³ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, 445-450.

a 46 let po její smrti se díky prezidentovi Emmanuelu Macronovi stala teprve šestou ženou vůbec, která je pohřbená v Panthéonu.¹⁴ Na jejím příkladu můžeme vidět, že se do francouzského odboje zapojovaly i ženy, které nebyly původem z Francie.¹⁵

Poslední ženou, kterou bych chtěla zmínit je Lucie Aubrac (narozena jako Lucie Bernard, vdaná jako Lucie Samuel – Aubrac je pseudonym, který s manželem převzali), která byla významnou postavou odboje a také paměti žen zapojených do odboje. Později v práci se zaměřím také na film, který o jejích aktivitách byl natočený. O své činnosti napsala také autobiografickou knihu *Ils partiront dans l'ivresse*¹⁶, která byla vydána v roce 1984.¹⁷ Se svým manželem se účastnila odboje již od jeho formování, spoluzaložili jedno z nejdůležitějších odbojových hnutí. Nejdůležitější část příběhu její knihy i samotného filmu později rozebíraného v práci, je zaměřená právě na záchranu jejího manžela, který byl zatčen a Lucie společně se zbylými odbojáři naplánovala operaci pro jeho únik. Lucie je příkladem toho, že ženy své zapojení v odboji vnímaly na rozdíl od mužů jako samozřejmost, jako další část života, kterou musí zvládnout a která je nepostradatelná pro jejich další život. Kromě toho, že se staraly o rodinu se také aktivně zapojovaly do odbojových akcí. Konkrétně Lucie například brala svého syna na setkání s jinými odbojáři, aby lépe zapadli a nebyli tolik nápadní. Lucie byla jednou z mála žen, kterým se po válce dostávala pozornost a uznání. Je to přisuzováno tomu, že byla

¹⁴ Panthéon je místem odpočinku významných francouzských osobností od francouzské revoluce (politiků, vědců, umělců). Celkem je v něm pohřbeno 80 osob, z toho právě pouze 6 žen. První žena v něm však byla pohřbena až o více než století později než první muž, v roce 1907, a to jen díky tomu, že rodina jejího muže trvala na tom, aby tam byla pohřbena s ním. Za odbojové aktivity se pohřbení v Panthéonu dočkaly 3 ženy: Josephine Baker, Germaine Tillion a Geneviève de Gaulle-Anthonioz. Manon Henrotte, „Les femmes au Panthéon“. *Marie Claire*, 29. listopadu 2021. <https://www.marieclaire.fr/femmes-pantheon-paris.1376650.asp> (zkontrolováno 1. 5. 2022).

¹⁵ Jon Henley, „Dancer, singer...spy: France's Panthéon to honour Josephine Baker“, *The Guardian*, 28. listopadu 2021. <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/28/dancer-singer-spy-frances-pantheon-to-honour-josephine-baker> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

¹⁶ V České republice můžeme zakoupit anglické vydání, které nese název *Outwitting the Gestapo*.

¹⁷ Lucie Aubrac, „Ils partiront dans l'ivresse: Lyon, mai 1943, Londres, février 1944“, (Paris: Éditions du Seuil, 1984).

schopna vykonávat i mužské činnosti a její odbojová činnost proto nebyla omezena tím, že byla žena. Až do pozdních 70. let 20. století nebyla práce žen v odboji příliš zkoumána a uznávána. Lucie byla výjimkou.¹⁸

Jak můžeme vidět na výše zmíněných příkladech, ženy se ve francouzském odboji zapojovaly do různých aktivit. Součástí odboje nebyly ženy konkrétního věku, postavení, vyznání, rodinného stavu či rasy. Všechny ženy nehledě na tyto faktory měly v sobě touhu se zapojit i přes to, že to často znamenalo ohrožení jejich celé rodiny, včetně dětí. Zapojených žen nebylo málo, ale i přes to se jim až do konce 20. století nedostávalo velkého uznání a až dodnes se povědomí o jejich aktivitách nedostává příliš do popředí a je upozadováno jejich rolí tradiční ženy.

¹⁸ Maggie Allison, „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“, *South Central Review* 19/20 (2002-2003): 119–124.
<https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

3 TEORIE ANALÝZY FILMU

Než se zaměřím na to, jakým způsobem budu analyzovat zobrazení žen ve filmu, je důležité se zaměřit i na film jako celek, jakým způsobem je natočený, jak jsou zpracované kostýmy, zvuk, jednotlivé lokace i barvy.

Film může mít různé struktury – lineární (chronologickou) a nelineární. Na základě těchto struktur jdou ve filmu jednotlivé události (scény) za sebou tak, jak se staly v případě lineární struktury, nebo jiným způsobem, pokud jde o nelineární strukturu. Nelineární struktura může mít různé způsoby začátku. Film může začít uprostřed událostí jako tomu je například v *Pulp Fiction* od Quentina Tarantina, nebo vzpomínkou, kterou postava má.

Filmy, které později budeme rozebírat jsou dobově zasazeny do druhé světové války. Pro tvůrce filmů (především tedy pro designery, kostyméry a architekty pracujících na filmech) bylo důležité udělat si před samotným natáčením důkladný výzkum toho, jak v té době věci vypadaly. Ať už se bavíme o kostýmech, lokacích či rekvizitách, vše musí zapadat do dané doby, aby snímek byl pro diváka relevantní a mohl se do něj vcítit. Důležité jsou detaily jako auta, veřejná doprava (metro, vlaky), ale také účesy nebo make-up. Pro kostýmy a make-up je důležité si předně určit barevné schéma ze kterého se při tvorbě bude vycházet. Díky make-upu a kostýmu mohou tvůrci filmu dát důraz na přednosti herců nebo je upravit do podoby, kterou potřebují k vytvoření dané postavy.

Důležitou součástí každého příběhu (a tedy i filmu) je konflikt. Bez konfliktu nelze mít dle Roberta Penna žádný příběh.¹⁹ Konflikt je právě to, co upne zrak diváků, zajímá je a zároveň něco, co ve filmu může pojit jednotlivé postavy. Konfliktů ve filmu může být více, ale je důležité, aby zde byl jeden hlavní signifikantní, který nás bude provázet celým příběhem. Konflikt může být jak vnější, tak vnitřní. Vnější konflikt si můžeme představit jako něco, co se děje navenek, například konflikt mezi dvěma postavami. Co se týče vnitřního konfliktu, jedná se o konflikt, který se děje uvnitř jedné (hlavní) postavy.

Právě postavy jsou jeden z nejdůležitějších aspektů celého filmu. Podle Franka Capra, který byl režisérem a měl na svědomí několik filmů získávajících ocenění včetně Academy

¹⁹ Joseph M Boggs a Dennis W. Petrie, *The Art of Watching Films*, (McGraw Hill Companies, 2008), 57.

Award a Golden Globes ²⁰, jsou nejdůležitějším aspektem každého filmu pro zaujetí pozornosti obecnostva lidí. Jeho názorem je, že je potřeba divákům dát někoho o koho se budou bát a budou o něj mít zájem, až poté je možné, že jsou plně zainteresováni v daném filmu. ²¹

Vyobrazení žen ve filmu můžeme rozebírat z různého hlediska, stejně jako všechny filmové postavy. Jejich zobrazení můžeme hodnotit na základě vzhladu – čistě povrchní představa, kterou si o postavě utvoříme pouze po tom, co jí spatříme. Můžeme si všimnout rysů obličeje, toho, jaké oblečení postava nosí, jakou má tělesnou stavbu anebo také motoriky. Když překročíme toto povrchní posuzování, můžeme začít hodnotit postavu skrze dialogy, které vede. Není důležité pouze to, jaká slova postava říká, ale také to, jak je říká. Důležité mohou být pocity, které řečí postava projevuje, struktura vět a i to, zda mluví spisovně nebo ne. Podle mluvy můžeme říct o postavě už podstatně víc. I v případě, že se nevzdělaný dělník obleče do svého nejslušnějšího obleku, mluva ho pravděpodobně prozradí. Při správném pozorování se můžeme díky řeči o postavě dozvědět z jakého prostředí pochází, jaké je její vzdělání, i vychování. Další, co na postavě můžeme sledovat, je její chování na venek. To je něco, co by mělo automaticky plynout z jejího charakteru. Důležité mohou být také malé činy, které postava dělá, ty dokážou prozradit hodně. Mimo to je důležité sledovat i to, co se děje uvnitř postavy. Ve filmech to může být zobrazeno myšlenkami postav, jejich sny, strachy nebo třeba vzpomínkami.

Charakter postav neposuzujeme jen na základě jejich chování, ale také na základě chování postav, které s nimi přichází do styku. O postavě nám mnoho řekne to, jak na ní reagují jiné postavy, zda k ní mají kladný či záporný vztah, zda jí opovrhují nebo jí naslouchají a věří. Všechny tyto pocity jiných postav jsou pro posouzení charakteru velmi důležité. Mimo jiné nám filmový tvůrce mohou říct více o postavách na základě jejich vzájemného kontrastu. Je to na stejné úrovni jako když vedle sebe dáme černou a bílou – černá je najednou ještě černější a bílá ještě bělejší. To stejné platí u charakteru ztvárněných postav. Pokud vedle sebe tvůrce do

²⁰ Frank Capra, Biografie Česko-Slovenská filmová databáze, <https://www.csfid.cz/tvurce/2842-frank-capra/prehled/> (zkontrolováno 1. 5. 2022)

²¹ Joseph M Boggs a Dennis W. Petrie, *The Art of Watching Films*, 59.

filmu postaví dva odlišné charaktery, jejich zobrazení vedle sebe diváky ještě více upozorní na jejich rozdílnosti a na stěžejní vlastnosti jejich charakteru, které se liší.²²

3.1 Ženy v akčních filmech

Stejně jako v dalších oblastech (politika, pracovní trh), i ve filmech trvalo ženám prosazení se do rolí, které podle společnosti nebyly pro ně přirozené, nějakou dobu. Žena byla i ve filmech (především akčních) vnímána jako „ta další“.²³ O tomto způsobu přemýšlení nad ženami začala mluvit Simone de Beauvoir, která dodala definici tomu, jak se k ženám přistupuje.²⁴ Jsou pouhým doplněním mužů, kteří jsou ti hlavní, ti důležití, ženy jsou pouze ty vedlejší. Molly Haskell a Marjorie Rosen, které se zobrazením žen ve filmu zabývaly, to označily za názorný příklad teorie, která nám říká, že to, co si myslíme, že je správné a jak to známe, považujeme za realitu.²⁵ Je tomu tak i u filmů a žen zobrazených v nich. Obě ženy označily Hollywoodskou kinematografii za viníka toho, jak ve filmech na základě našich představ ženy utlačujeme a kategorizujeme je. Proto především dříve byly ženy ve filmech zobrazovány jako krásné bohyně, vysněné krásky anebo matky, které obětují vše pro své děti.²⁶ Podle Marjorie Rosen právě tímto Hollywood prosazoval svou představu o našem fungování v rámci patriarchy a také tím své myšlenky podporoval u dalších lidí.²⁷ Malé zastoupení žen začala řešit i Alison Bechdel, která v roce 1985 přišla ve své komiksově knize *The Essential Dykes to Watch Out For* s tím, že by každé dílo, a tedy i film měl být schopný splnit 3 kritéria: ve snímku by měly být 2 ženy, měly by spolu mít konverzaci a konverzace by neměla být o jině

²² Joseph M Boggs a Dennis W. Petrie, *The Art of Watching Films*, 2-67.

²³ Janet McCabe, *Feminist Film Studies: Writing the Women into Cinema*, (Wallflower: London and New York, 2004), 3-4.

²⁴ Kelly Ricciardi Colvin, *Gender and French identity after the Second World War, 1944-1954: engendering Frenchness*, 1.

²⁵ Janet McCabe, *Feminist Film Studies: Writing the Women into Cinema*, 7-9.

²⁶ *Ibid.*, 7.

²⁷ *Ibid.*, 1-10.

postavě, kterou je muž.²⁸ Poukazovala tím především na to, že je poměrně těžké najít film, který neobsahuje dvě mužské postavy, které se spolu baví o něčem jiném než o ženách, ale z opačného hlediska je takových filmů mnoho a zastoupení žen na úrovni, kdy jsou ve filmu také hlavní tedy není dostatečné. Když například vezmeme vzorek 1794 filmů, které byly natočeny v letech 1970-2013, pouze polovina z nich toto pravidlo splňuje.²⁹

Až okolo roku 2000 se začalo více prosazovat udílení akčních rolí i ženám. Příkladně to můžeme vidět na filmech *Tygr a drak* (2000), *Matrix* (1999) nebo *Charlieho andělci* (2000). Všechny 3 filmy jsou z přelomu 21. století a zobrazují ženy, které i navzdor své hubené postavě malého vzrůstu a ženskému půvabu dokážou bojovat proti dvakrát větším mužům. Na tyto filmy v následujících letech začaly navazovat další tvůrci, kteří ženy čím dál tím více zapojovali i do akčních snímků a dostávali je na úroveň mužů.³⁰

Zobrazování žen ve filmu můžeme následně vidět i v dalších kapitolách práce, kde se zaměřím na jednotlivé snímky. Všechny snímky jsou z rozdílných let (*Blanche et Marie* - 1985, *Lucie Aubrac* - 1997 a *Les femmes de l'ombre* - 2008), což se projevuje i na tom, jakým způsobem jsou ženy prezentovány. Ve snímcích *Blanche et Marie* a *Lucie Aubrac* nejsou ženy až tak zapojeny do bojových scén a jejich aktivita v rámci odboje je zobrazena spíše na úrovni schovávání věcí, dodávání materiálu či zjišťování informací. Až ve filmu *Les femmes de l'ombre*, nejnovějším snímku, můžeme vidět akční scény, do kterých jsou zapojeny i ženy. Tyto 3 snímky jsem si vybrala z toho důvodu, že snímků, které jsou natočeny na základě inspirace skutečnými příběhy odbojářek není mnoho, a pokud jsou, nejsou francouzské produkce, jsou od sebe s větším časovým odstupem anebo jsou zasazeny více do jiných žánrů – například komedie.

Všechny filmy, které budu v následujících kapitolách rozebírat jsou z francouzské

²⁸ „Bechdel test Movie List“, <https://bechdeltest.com/>. (zkontrolováno 1. 5. 2022)

²⁹ Walt Hickey, „The Dollar-And-Centrs Case Against Hollywood’s Exclusion of Women“, *FiveThirtyEight*, 1. dubna 2014. <https://fivethirtyeight.com/features/the-dollar-and-cents-case-against-hollywoods-exclusion-of-women/> (zkontrolováno 1. 5. 2022)

³⁰ Sherrie A Inness, *Action Chicks: New Images of Tough Women in Popular Culture*. (Palgrave Macmillan, 2004), 1-4.

produkce a zobrazují zapojení žen do odboje za druhé světové války. I přes to, že jsou snímky o ženách, jsou všechny natočeny muži, což může být symbolické pro to, že i po válce chtěli mít muži nad ženami kontrolu, i nad tím, jak jsou jejich činy vyobrazovány. Jsou natočeny lineární strukturou a zobrazují tak jednotlivé události chronologicky za sebou. Všechny filmy jsou zasazeny do doby druhé světové války tak, aby pro diváka sledování bylo věrohodné. Kostýmy, rekvizity i kulisy jsou pečlivě připravené tak, aby zobrazovaly atmosféru války co nejpřesvědčivěji.

U jednotlivých snímků nejprve představím stručně o čem jsou a poté se již zaměřím na analýzu filmu, kterou budu provádět na základě výše zmíněných kritérií. V samotné analýze se budu soustředit na inspiraci k natočení snímku a jednotlivé faktory, které nám o filmu prozradí více. Patří mezi ně podrobnější analýza kostýmů, kulisy, a především jednotlivých postav, které jsou pro zobrazení žen ve francouzském odboji v kinematografii stěžejní. U postav můžeme sledovat to, jakým způsobem pro ně bylo výhodné být ženou. V některých scénách můžeme sledovat také jak filmy jejich ženskost podtrhují – v některých situacích, kdy by měly být po mučení jsou stále krásné a bez jediné vady. Po analýze jednotlivých filmů je srovnám navzájem a porovnáám, jak filmy odpovídají vyobrazení žen v odboji oproti dochovaným příběhům a jaký je proto jejich dopad na paměť žen ve francouzském odboji.

4 BLANCHE ET MARIE (1985)

4.1 Základní představení filmu

Blanche et Marie (v češtině *Blanche a Marie*) je válečné drama z roku 1985, které vypráví příběh dvou žen, které byly součástí francouzského odboje za druhé světové války v malém městě na severu Francie. Příběh začíná v zimě roku 1941 a hlavními hrdinkami jsou Blanche a Marie.³¹ Kvůli postupnému zatýkání mužů aktivních v odboji se Blanche a Marie začnou aktivně angažovat do odboje, jsou zatýkány, vyslýchány a ukrývány pro přežití. Na konci filmu oslavují porážku nacistů a úspěch odboje v jejich městě. Blanche je manželkou odbojáře, který spolupracuje s otcem Marie, i díky tomu se ženy na schůzích potkají a po zatčení ostatních začnou spolupracovat a chránit se vzájemně.³²

4.2 Analýza filmu

Režisér Jacques Renard natočil film díky tomu, že ve francouzské kinematografii v době tvorby tohoto snímku nebyl film, který by zobrazoval hrůzy druhé světové války a konkrétně tedy okupaci Francie Němci očima žen.³³ Film je natočený opravdu z pohledu obyčejných žen žijících v malém městě a je díky tomu dle mého názoru výborně zobrazeno, že se odboj dotýkal ne pouze politicky angažovaných jedinců žijících ve větších městech, kde přístup k odbojové síti byl jednodušší, ale i obyčejných francouzských občanů a občanek.

Na filmu můžeme vidět vliv doby, ve které byl natočený. Ženy do akčních filmů začaly být zapojovány až na začátku 21. století, do té doby se jednalo spíše o vedlejší role založené na ženském půvabu a kráse. I přes to, že v *Blanche et Marie* jsou ženy hlavními postavami, jejich role je spíše pomocného charakteru. Ženy jsou ve filmu angažovány do odboje, ale jejich

³¹ Viz. Obrazová příloha č. 1

³² *Blanche a Marie / Blanche et Marie*. Režie Jacques Renard. Film, 1985. 92 min.

³³ Alain Malassiné, „Ingmar Bergman, Après la répétition; Peter Hyams, 2010; Jacques Renard, *Blanche et Marie*“, *Raison présente*, 75, (1985): 115-118, https://www.persee.fr/doc/raipr_0033-9075_1985_num_75_1_2462_t1_0115_0000_1 (zkontrolováno 22. 4. 2022)

aktivity jsou spíše pomocné – úschova zbraní, předávání informací, poskytování úkrytu. Je zde stále vidět stereotyp toho, že ženy zůstávaly doma a staraly se o děti. Na druhou stranu režisér výborně obsáhl ve filmu to, že ženy zapojené do odboje nemusely být mladé a bezdětné. Naopak ve filmu vidíme, že jsou součástí odboje i důchodkyně a ženy s rodinou. Jednou z hlavních hrdinek filmu je Blanche, která má se svým manželem 3 děti, a i po jeho zatčení se do odboje angažuje navzdory tomu, že to znamená zatčení a odloučení od dětí.

V určitých scénách také můžeme vidět, že ženy dokázaly být silné a vzdorovat nátlaku nacistů stejně jako muži. Příkladem je scéna, kdy nacisté přijdou k Blanche domu, kde jsou v tu dobu i její děti a snaží se dům prohledat, Blanche je však neústupná a stojí si za tím, že tam nemají co pohledávat. I později při výslechu a fyzickém násilí prokazuje, že pokud v něco věří, nic jí nezlomí. Lehký kontrast zde je s druhou hlavní hrdinkou, Marie, která je mladá, bezdětná a když po zatčení většiny členů odboje ve městě přichází o kontakty a úkryty, doléhá to na ní a projevuje náznaky bezmoci.

Zajímavou součástí filmu je také to, jakým způsobem se staví muži k zapojení žen do odboje. Někteří z nich nemají pocit, že by zapojení v odboji mělo být ženskou rolí, a tak například jedna z ženských postav po celou dobu války svou aktivitu v odboji před svým mužem tají. Je to tak i v případě dvou hlavních hrdinek, které se aktivně v odboji začaly angažovat až po zatčení mužských zástupců z jejich rodiny. Můžeme zde tedy vidět stereotyp toho, jak mužská populace ženy v odboji vnímala nejen za války, ale i po ní.³⁴ Zajímavým faktorem filmu je to, jakým způsobem se s Blanche zachází při zatýkání a výslechu i přes to, že je těhotná. Nacističtí příslušníci neměli příliš veliký soucit ani k ní. Je to však situace, se kterou se během okupace setkalo mnoho žen. Vichystický režim zakázal potraty pod trestem smrti, a tak ženy neměly na výběr.³⁵

Film je dle mého názoru velmi dobře zpracován z pohledu kostýmů, lokace i kulis. Veškeré rekvizity, obydlí i venkovní prostory ve kterých se děj odehrává jsou výborně zasazeny do doby druhé světové války a film tak působí realisticky. Je zde také díky kostýmům skvěle zobrazeno to, že pro ženy byl únik před zatčením jednodušší díky tomu, jak dokázaly zapadnout

³⁴ Kelly Ricciardi Colvin, *Gender and French identity after the Second World War, 1944-1954: engendering Frenchness*, 2-7.

³⁵ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, 323-326.

do davu a působit nevinně.

4.3 Ženy jako komplexní síť podpory

Velká část žen se na odboji podílela tím způsobem, že poskytovaly mužským členům odboje komplexní síť podpory. Mohlo to znamenat uschovávání zbraní, předávání informací, shánění materiálu, léků, papírenských potřeb nebo například falešných dokladů. Je proto předpokládáno, že se ženy odbojářky nedostávaly do takového nebezpečí, realita však byla jiná. Takovouto pomoc odboji poskytovala například výše zmíněná Lise Lesevre, která u sebe doma připravovala nové mladé členy odbojové skupiny „maquis“. Především nebezpečné to bylo kvůli sousedům, jelikož kdyby se to kdokoliv dozvěděl, mohl její skutečnou práci, kterou doma prováděla vyrazit, a to by jí mohlo stát život.³⁶

Toto utajování v rámci sousedské čtvrti můžeme vidět i ve filmu, kdy Blanche před určitou sousedkou vždy dělá, že se nic neděje, aby nemohla mít podezření a případně jí či někoho dalšího nahlásit. Odbojáři v určitých oblastech však již měli vybudovanou síť tak, že je někdo v případě zásahu varoval a mohli se na to připravit. To se stalo právě i v případě Lise Lesevre, která se od pošťáka dozvěděla, že se nacisté pohybují okolo úkrytu jejich odbojové skupiny, a tak je ihned varovala.

Velké problémy mohlo způsobit i uschovávání věcí (především zbraní). Stejně jako ženy ve filmu, i Lise takto uschovala zbraně na svém pozemku a jen při přiblížení německé jednotky se v ní vřela hrůza. Věděla, že kdyby zbraně objevili, znamenalo by to okamžité zatčení. Při kontrolách nacisté nebrali ohledy na jakékoliv soukromí a prohledávali vše, co jim přišlo do cesty. V některých případech však byli poměrně povrchní a pouze rozházeli jasně viditelná místa, kde by mohlo být něco uschováno. Ve filmu toto můžeme vidět, když přijdou Blanche prohledat dům, celý ho obrátí nohama vzhůru, ale jedinou věc, kterou neprohledají je její kabelka, ve které má shodou okolností schovanou nelegální věc. Je to také místo, kde ve filmu vidím nedostatek, jelikož není příliš pravděpodobné, že zrovna osobní tašku člověka, pro

³⁶ Karen Offen, *Women and the Second World War in France, 1939–1948: Choices and Constraints*, 101-112.

kterého si přišli, by nechali bez dotčení.³⁷

Snímek velmi dobře vyobrazuje to, jakým způsobem ženy mohly být pro odboj důležité i přes to, že měly rodiny, několik dětí, a i přes to, že do odboje nebyly zapojeny již od začátku. Film také skvěle vyjadřuje postoj některých mužů k zapojení žen a celkově k tomu, jakou roli by ženy měly mít. Co ve filmu chybí je zobrazení toho, že se ženy zapojovaly i do bojových operací, což ale v tomto konkrétním příkladě nevidím jako problém, protože *Blanche et Marie* je snímek, který zobrazuje život běžných žen, které se po zatčení mužů ve svém okolí musely do odbojářských rolí převtělit přirozeně, aby odboj v jejich městě mohl pokračovat.

Jako další představím snímek *Lucie Aubrac*, který vyobrazuje příběh významné odbojáčky, jejíž jméno nese i název filmu, a která byla významná i v poválečné paměti odboje. O svých aktivitách napsala i knihu a ve filmu je zobrazena především jedna konkrétní operace, která se uskuteční pro záchranu jejího manžela. Oproti předchozímu snímku můžeme začít pozorovat zapojení ženy i do akčnějších scén. Velkým rozdílem je to, že ve filmu *Lucie Aubrac* je hlavní postavou pouze jedna žena, zbylé postavy jsou mužské.

³⁷ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, 164-168.

5 LUCIE AUBRAC (1997)

5.1 Základní představení filmu

Lucie Aubrac (v češtině *Lucie Aubracová*) je válečné životopisné drama z roku 1997, které vypráví příběh Lucie Aubrac, která byla společně se svým manželem Raymondem významnou členkou odboje již od jeho počátku.³⁸ Příběh začíná v březnu roku 1943 v Lyonu a zobrazuje zatčení Raymonda a plán, který Lucie připraví za cílem jeho osvobození, které je úspěšné. Po Raymondovo záchraně společně na konci filmu odlétají do Londýna.³⁹

5.2 Analýza filmu

Film je natočený na základě knihy *Ils partiront dans l'ivresse* napsané Lucie Aubrac, která si na její zfilmování vybrala režiséra Claude Berriho, což zmiňuje v úplném závěru filmu. Její výběr režiséra byl dle ní založen na tom, že podporoval nadaci, která připomíná odboj.⁴⁰ Film právě kvůli svému základu v knížce samotné Lucie bývá označován za přibarvený a může to tedy působit tak, že je natočený podle toho jak Aubracovi chtějí, aby na ně bylo vzpomínáno. Problematickou částí je především to, že se někteří domnívají, že její manžel Raymond nezvládl odolat výslechu nacistů a zradil vůdce a sjednotitele francouzského odboje Jeana Moulina.⁴¹

³⁸ Viz. obrazová příloha č. 2

³⁹ *Lucie Aubracová / Lucie Aubrac*. Režie Claude Berri. Film, 1997. 111 min.

⁴⁰ Roger Ebert, „Lucie Aubrac“. *RogerEbert.com*, 19. října 1999. <https://www.rogerebert.com/reviews/lucie-aubrac-1999> (zkontrolováno 22. 4. 2022).

⁴¹ Ibid.; Ohledně zrazení Jeana Moulina Aubracovými byly kontroverze především z toho důvodu, že při soudním procesu s Klausem Barbiem, který byl velitelem lyonského gestapa, se začaly dostávat na povrch informace o spolupracujících s gestapem – u řady z nich se jednalo o významné francouzské osobnosti. Lucie se bála, že by i jejich jméno při procesu mohlo vyjít najevo, a tak před soudním procesem vydala výše zmíněnou knížku, aby jakýmkoliv pomluvám o zrazení odboje ona i její manžel unikli. Maggie Allison, „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“, (*South Central Review* 19/20 (2002-2003): 123. <https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

Zajímavostí je, že i přes to, že se má jednat o film, který zobrazuje ženský odboj, jedinou ženskou postavou tam je právě Lucie, která je vyobrazena velmi heroicky. Po celý film je velmi pěkně oblečena a nalíčena, i její vystupování je velmi zdvořilé a půvabné. Na mě celé její ztvárnění ve filmu působí dojmem, že se tvůrci filmu snažili ukázat to, že i ženy mohly být součástí odboje a pomáhala jim v tom právě jejich ženskost. Toto její heroické zobrazení ve filmu je možné především díky tomu, že dokázala operovat jako muž, dokázala držet zbraň, vést celou operaci, ale to vše dokázala jako žena, matka. Některé operace pro ni však byly jednodušší právě díky tomu, že byla žena. Jako příklad uvedu scénu, ve které Lucie jedná s vysoce postaveným nacistou a je to z mého pohledu právě její půvab a ženskost (a také fakt, že situaci svádí na nenarozené dítě, které by bylo narozeno bez otce), díky čemu jí povolí shledání s manželem. V opačném případě by se pravděpodobně operace nepodařila, jelikož by muži takovouto schůzku nepovolili.⁴² Celý film spíše než jako válečné drama působí jako romantický film o lásce, která ani za války nemá hranice. To nemusí znamenat nic špatného, ale když pomineme to, že kostýmy i kulisy jsou dobře zpracované, nepůsobí film příliš jako životopisný, ale jako smyšlený příběh o lásce zasazený do odboje ve druhé světové válce. Samotná Lucie s tímto obrazem nebyla příliš spokojená, protože film málo zobrazoval její odbojové aktivity.⁴³

I knížka samotná byla po editaci zkrácena, film je už pouhým ústřížkem toho, co Lucie původně napsala. Knižka byla napsána velmi osobně, z první osoby a popisovala každodenní události se kterými se Lucie v rámci svého života v odboji setkávala. Po vyjmutí těchto věcí z filmu nám zůstalo pár hezkých romantických scén a operace, kdy se Lucie snaží osvobodit svého manžela. Film proto nepůsobí příliš jako film o ženské hrdince odboje, ale o ženě, která chce osvobodit svého manžela odbojáře, protože ho miluje.⁴⁴ Na druhou stranu však film dle

⁴² Maggie Allison, „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“, (*South Central Review* 19/20 (2002-2003): 123. <https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

⁴³ Laurence Alfonsi, „La réception du film Lucie Aubrac“, (*Communication et langages*, Vol. 116, 1998). https://www.persee.fr/doc/colan_0336-1500_1998_num_116_1_2845 (zkontrolováno 1. 5. 2022)

⁴⁴ Maggie Allison, „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“, (*South Central Review* 19/20 (2002-2003): 124. <https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

mého názoru dobře zobrazuje to, jakou důležitost v odboji mohly ženské činy mít. Na tomto konkrétním příkladu, Raymond, manžel Lucie, byl jedním z nejvýše postavených odbojářů a kdyby nebylo jí a toho, že zrealizovala operaci na jeho záchranu, pravděpodobně by zůstal zavřený do konce války, možná by i zemřel a v odbojové činnosti do konce války nepokračoval.

5.3 Lucie Aubrac v paměti odboje

Lucie Aubrac byla jednou z mála žen, která po válce byla za své aktivity uznávána. Sama o svých činech vydala knihu a souhlasila se zfilmování jejího příběhu. První vydání knihy vyšlo v roce 1984, tedy v době, kdy se stále vyšetřovaly válečné zločiny – i když 40 let po jejich spáchání. Právě na základě válečných zločinců, kteří byli předváděni před soud, byla Lucie vyzvána ostatními odbojářkami k napsání knihy o jejich odbojových aktivitách a zkušenostech z války. Nakonec se rozhodla vydat knihu kvůli případu Klause Barbieho, výše již zmíněného „lyonského řezníka“, jelikož se bála pomluv. Vytvořila tedy knihu, kde formou deníku popisuje den po dni svůj odbojový život od 10. května 1943 do 14. května 1944. Po editaci vydavatele se však ven dostala verze obsahující pouze 9 měsíců. Právě toto časové ohraničení hrálo klíčovou roli pro ty, kteří se snažili dokázat, že manžel Lucie, Raymond, tehdy zradil Jeana Moulina. Snaha Lucie říct všem svou pravdu a dostat se do popředí paměti odboje a holocaustu znamenalo, že zastínila všechny ostatní odbojáře, především potom ženy, které své zkušenosti takto tvrdě netlačily navenek.⁴⁵ Pro ni však důležitost vydání své paměti spočívala i v zastavení šíření vichystického syndromu, jelikož se v té době rozšířilo vzpomínání na válečnou dobu jako na hanbu za ty, kteří kolaborovali s Vichystickým režimem. Zároveň se jednalo o období, kdy ve Francii sílil boj za ženská práva a připomenutí jejich důležitosti v odboji bylo něco, co vnímala za důležité.

Před vydáním knihy se však příliš veřejně do mluvení o odboji neangažovala. Lidé o ní a jejím manželovi věděli, jelikož byli významnými odbojáři, ale z jejich strany nebyla přílišná iniciativa pro prosazování jejich příběhu. Již po příjezdu do Londýna na konci války byla významnou osobností, především pro Francouze, kteří před válkou uprchli právě do Anglie a zapojovali se do odboje z venčí, jelikož spoluzaložila odbojové hnutí a osvobodila vysoce

⁴⁵ Ibid., 121-124.

postaveného člena odboje. Za ženy v odboji se stavěla již v té době. V roce 1944 dokonce řekla novinářům, že vzhledem k tomu, kolik je zadržených francouzských mužů, pravděpodobně je už v odboji více žen. Také zmínila, že když se jedná o boj s nacisty, ženy zastávají stejně důležitou roli jako muži. Stála za tím, že válka, a především odboj francouzské ženy změnil, začaly být více sebevědomé, nebojácné a s názorem. Věřila, že role francouzských žen byla významná a bývá zapomenuta, je proto nutné si připomínat jakou roli ženy hrály a čeho všeho byly schopné. Charles de Gaulle v roce 1944 utvořil poradní shromáždění ve kterém Lucie zastupovala odboj, a tak se Lucie Aubrac stala jednou z prvních žen, která měla proslov ve francouzském parlamentu.⁴⁶

V porovnání s její veškerou aktivitou v odboji a poválečném fungování ve prospěch zviditelnění žen zapojených do odboje můžeme říct, že je film v tomto smyslu nepovedený a jeho přínos pro tuto problematiku není tak zásadní jako dva další snímky v práci. Konkrétně mi ve filmu chybí aktivity, které Lucie vykonávala a zobrazení rolí, které zastávala. Ve filmu je její činnost zúžena pouze na záchranu jejího manžela, což mi v kontextu celého jejího odkazu přijde jako nešťastně pojaté zobrazení.

Posledním snímkem, který představím, je *Les femmes de l'ombre*. Jelikož se jedná o novodobější snímek (2008), je již poměrně dost zaměřený na akční scény, do kterých se zapojí právě i ženy. Oproti dvěma předchozím snímkům zde však můžeme pozorovat nedostatek různorodosti žen.

⁴⁶ Donald Reid, „French Singularity, the Resistance and the Vichy Syndrome: Lucie Aubrac to the Rescue“, *European History Quarterly* 36, č. 2, (2006): 200-220.

6 LES FEMMES DE L'OMBRE (2008)

6.1 Základní představení filmu

Les femmes de l'ombre (v češtině *Síla odvahy*) je historické válečné drama z roku 2008. Příběh začíná v roce 1944, kdy hlavní hrdinka Louise odchází do Londýna, kde společně se svým bratrem utvoří tým žen, který je vysazen v okupované Francii za účelem splnění operace. Prvním cílem je osvobodit geologa, který má důležité informace k vylodění spojenců, poté spáchat atentát na vysoko postaveného nacistu ve Francii. Obě operace jsou splněny úspěšně, všechny ženy až na Louise však při plnění zahynou, Louise se vrací na konci války zpět do Londýna.⁴⁷

6.2 Analýza filmu

Les femmes de l'ombre není film, který by byl založený na skutečných ženách, příběh je však inspirován Lise de Baissac. Její příběh objevil režisér filmu Jean-Paul Salomé v úmrtním oznámení deníku *The Times*, kde se o ní psalo jako o Lise Villameur.⁴⁸ Podobnost s filmem můžeme vidět především díky tomu, že byla jednou z prvních ženských tajných agentek SOE, která na území již okupované Francie seskočila padákem – to stejné učinily ženy ve filmu. Její osud byl inspirací především pro tvorbu postavy hlavní hrdinky Louise, která na konci filmu přežívá a vrací se zpět do Londýna a během titulek se objeví dovětek doplňující zbytek životního příběhu Lise. Lise se po válce provdala, získala za své aktivity ocenění a poté v roce 2004 zemřela. Mezi další podobnost mezi filmem a realitou patří to, jakým způsobem je ženám po příjezdu do Paříže pomáháno cizími lidmi z centra pro slepé děti – konkrétně ředitelkou, která ženám zařídí úkryt a po jejich odhalení je dovede k podzemnímu tunelu, kterým je možno utéct bez prozrazení. Právě podobné školní instituce a v nich zabudované úkryty a podzemní tunely byly pro veškeré účastníky odboje ve Francii k dispozici a v mnoha případech právě zaměstnanci školních institucí odbojářům pomáhali.

⁴⁷ *Síla odvahy / Les Femmes de l'ombre*, režie Jean-Paul Salomé (film, 2008), 112 min.

⁴⁸ „Lise Villameur: The Times obituary“, *The Times*, 14. duben 2004. <https://www.thetimes.co.uk/article/lise-villameur-the-times-obituary-sw2nzk0wr05> (zkontrolováno 30. 7. 2021)

Ženy jsou ve filmu zobrazovány především jako bojovnice, ale jsou zde ukázány i jejich slabé stránky. Díky jejich zapojení do operace nám film nabízí pohled na to, jaké veškeré aktivity mohly mít i ženy na starosti a do jakých situací se dostávaly – utajení identity, odstřelování, tajné úkryty či vyslýchání. Právě při vyslýchání můžeme vidět slabou stránku, kdy jedna z hrdinek, Gaëlle, podlehne a prozradí úkryt ostatních žen. Na druhou stranu je ve filmu i dobře zobrazeno, že takovému nátlaku mohli podlehnout i muži a není to proto nutně ženská slabina.

Mezi jednotlivými ženskými postavami (Louise, Suzy, Gaëlle a Jeanne) je vidět kontrast toho, z jakého pochází prostředí a jak rozdílné díky tomu jsou. Právě pozadí jednotlivých žen se na diváka přeneso díky dialogům, které společně postavy vedou. V mnoha situacích na něčem nesouhlasí, jelikož jejich přesvědčení jsou jiná, často si odporují a v některých situacích to svádí k tomu, že kvůli svému pozadí jsou schopné skupinu zradit či opustit. Film tímto dobře zobrazuje, že zapojení žen bylo rozdílné nehledě na to, jakou měla žena víru, povolání či vzdělání a že i spolupráce mezi odbojáři nebyla vždy bezproblémová, ale díky stejnému cíli se našlo vzájemné domluvy. Konkrétně v tomto snímku mezi čtyřmi zmíněnými ženami najdeme kabaretní tanečnici, prostitutku, ale i silně věřící specialistku na výbušniny. Diverzita, se kterou se ve filmu však nesetkáme je věk, jelikož jsou všechny ženy zapojené do akce v mladém věku a zatím bezdětné. Jediná Louise, která operaci vede, během filmu zjišťuje, že je těhotná. Louise na své těhotenství ve filmu však nemá žádnou zásadní reakci a nijak více se téma mateřství již ve filmu neřeší. Můžeme tedy říct, že je zde v nějaké míře zobrazen stereotyp toho, že ženy zapojené do odboje byly mladé, bez rodiny a jakýchkoliv závazků táhnoucí je k domovu.

Když se však zaměříme na technické zpracování filmu, je až na malé detaily bezchybné. Ženy zobrazené ve filmu jsou oblečeny do dobových kostýmů a jejich kostýmy jsou odpovídající i jednotlivým situacím, které je čekají. Například již v první polovině filmu, když mají ženy seskakovat na území okupované Francie, jsou oblečeny do uniforem s příslušenstvím k seskoku. Později je jejich oblečení také přizpůsobováno tomu, co se v dané situaci nabízí a o co se jím snaží docílit – zda je primárním účelem zapadnutí do davu, přízeň mužů nebo například převlečení do role někoho jiného (pokojská, zdravotní sestra). I během skutečných operací bylo oblečení důležitou součástí, aby nedošlo k prozrazení a speciálně u žen byly oděvy využívány i jako místo, kam schovávaly nelegální věci či vzkazy, které potřebovaly doručit. I make-up je ve filmu užít s rozmyslem, vytkla bych pouze, že v některých případech bych

očekávala, že ženy nebudou tak upravené. Například Gaëlle, která je silně věřící, ve scéně, kdy páchá sebevraždu má kromě popraskaných rtů perfektní pleť a vypadá zcela nedotčena výslechem a pobýváním v zajetí. Důvodem může být, že celá její sebevražda je zobrazena velmi čistě, až „svatě“, díky modlitbě, kterou před samotným činem provádí, a i porcelánová pleť bez jakýchkoliv nedokonalostí tomu napomáhá. Ve filmu je zobrazeno poměrně velké množství dobových dopravních prostředků – auta, letadlo, metro i vlak. To, ve spojení s kulisami, nábytkem a ulicemi napomáhá dojmu dané doby.

Film, byť je realita pouze inspirací pro jeho vznik, zobrazuje situace, které se děly i skutečným členům/členkám odboje. Představuje nám náhled do toho, jakým způsobem se ženy odbojářky skrývaly, jak se v utajení oblékaly a co je čekalo v případě, že se dostaly k výslechu či do zajetí a později do koncentračního tábora.

6.3 Ženy v boji a výslechu

Ženy se v rámci odboje podílely na různých úkonech, ať už to bylo v rámci různých hnutí, odbojových sítí či skupin, které se během toho období tvořili. Jejich role nebyla pouze v rámci sběru informací, zajišťování materiálů (jídlo, zbraně, falešné doklady), účasti na demonstracích, ale také v rámci bojových aktivit po boku mužů. Bojová role se u žen objevila především v době, kdy začala válka a okupace Francie, a proto se díky zapojení svých mužů, otců či bratrů dostaly do ozbrojených složek také. Rodinné vztahy hrály v mobilizaci žen důležitou roli díky tomu, že odboj jako takový se tvořil a šířil hlavně zevnitř, skrze známé a právě rodinu. Ve filmu můžeme tuto skutečnost vidět právě díky hlavní hrdince Louise, která je do odboje zapojena díky svému muži a po jeho smrti se obrací na svého bratra, který jí zapojí do další mise.⁴⁹

Ženy byly často zapojovány spíše do misí, které nebylo možné vykonávat ze zákrytu, a to především z toho důvodu, že bylo jednodušší, aby splynuly s davem a jejich přítomnost na místě nebyla tak nápadná.⁵⁰ Na ženách ve filmu je toto ukázáno díky kostýmům a situacím, ve

⁴⁹ Andrew Orr, *Women and the French Army during the World Wars, 1914-1940*, (Indiana University Press, 2017), 141-142.

⁵⁰ Sandra Trudgen Dawson, „Women and the Second World War“, (University of Maryland, 2019), 173.

kterých vidíme, že projdou kolem nacistických příslušníků jen díky svému ženskému vzhledu. V partyzánské skupině francouzského odboje maquis nebylo velké zastoupení žen jako tomu bylo v jiných evropských zemích, hlavní skupinu tvořili muži. Hlavními ženami v těchto skupinách byly převážně ženy, které neměly povinnosti vůči rodinně – jednalo se o mladé, svobodné a bezdětné ženy. Ty se v některých situacích dostali do rovnosti s mužskými bojovníky. Jako příklad můžeme uvést Madeleine Riffaud, která byla součástí mužské partyzánské skupiny a v pouhých 20 letech byla na barikádách při pařížském povstání.⁵¹ I ve filmu vidíme, že hlavní aktérky byly mladé, svobodné – díky tomu je doma nutně nic nevázalo a bylo pro ně přijatelnější se zapojit i do bojových aktivit.

Díky činnosti, kterou ženy vykonávaly musely brát v potaz to, že je zde možnost zatknutí a následně výslechu. Zatýkáni často nebylo ničím konkrétním podložené, stačilo vypadat podezřele či být v okolí místa, kde byl někdo konkrétní hledaný. V případě žen se také stávalo, že u sebe přenášely nelegální dokumenty jako odbojářské noviny, falešné doklady či materiály nebo zprávy, které předávaly dál. V případě zatčení bylo nalezení těchto věcí pro nacisty jasným indikátorem toho, že se žena na odboji podílela, a tak jí čekal výslech a v mnoha případech i fyzické násilí a jiné mučení, například ve vaně. V těchto situacích byl důležitý především čas, aby ostatní odbojáři mohli usoudit, že daný člověk byl zatčený – jednalo se o 24 hod. po kterých se nezatčení členové mohli například začít vyhýbat místům, kde pobýval zatčený člen, jelikož je pravděpodobnost že promluví a úkryty prozradí. Ženy v mnoha případech byly po výslechu převezeny do pracovních táborů, kde (pokud měly to štěstí) dožily do konce války.⁵² Ve filmu tyto situace můžeme vidět při zatčení Gaëlle, která i přes své přesvědčení nakonec spáchá sebevraždu, jelikož prozradí úkryt zbylých žen a ví, že pokud by došlo na další mučení, mohla by vyzradit i další důležité informace. Další podobnost vidíme na konci filmu, kdy je Jeanne zatčena a odvezena do koncentračního tábora, kde umírá.

Film celkově dobře zobrazuje to, že se ženy do odboje zapojovaly i v bojových operacích. Je zde vidět rozmanitost postav z hlediska jejich pozadí – odkud pochází, jaká je jejich současná životní situace. Ve filmu však chybí rozdílnost postav z hlediska věku

⁵¹ Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*, (New York: Wiley, 1995), 123.

⁵² Margaret Collins Weitz, *Sisters in the Resistance*, 376-382.

a rodinného stavu, jedná se o mladé bezdětné ženy, které doma nic nedrží a není pro ně proto problémem se účastnit i bojových situací.⁵³

Jednotlivé snímky nyní porovnáám na základě analýz, které jsem na filmech provedla. Díky porovnání snímků dojdou k tomu, jak filmy zobrazují ženy v odboji a jaký je jejich přínos pro paměť žen ve francouzském odboji.

⁵³ Viz. obrazová příloha č. 3

7 POROVNÁNÍ FILMŮ

I přes to, že jsou všechny výše zmíněné snímky válečnými dramaty o ženách ve francouzském odboji, nesou mnoho rozdílů, které můžeme vnímat i díky rozdílným dobám, ve kterých byly natočeny. Každý film zobrazuje ženy odbojáčky jiným způsobem a s důrazem na jinou aktivitu.

Pokud bychom se na filmy podívali od nejstaršího po nejnovější, můžeme si všimnout, jak se stupňuje výše toho, jak moc jsou ženy zapojeny do bojových akcí. V prvním snímku *Blanche et Marie* (1985) jsou ženy zapojeny do odboje spíše pomocnými aktivitami, jakými bylo například schovávání zbraní, shánění léků nebo hledání úkrytu pro další odbojáře. V posledním snímku *Les femmes de l'ombre* (2008) jsou ženy už plně zapojeny do bojových akcí a celý film zobrazuje operaci, na kterou jsou ženy nasazeny a která požaduje bojové schopnosti. Toto je způsobeno pravděpodobně vývojem kinematografie v oblasti zapojení žen.

Rozdílnosti ve filmech můžeme vnímat také v otázce typu žen, které do odboje byly zapojeny. V prvních dvou případech (*Blanche et Marie*, 1985 a *Lucie Aubrac*, 1997) se jedná o ženy, matky, které jsou ochotny za svou rodinu bojovat i v případě, že by je to mělo stát život. Ve třetím, nejnovějším snímku *Les femmes de l'ombre* (2008) se sice postoj kinematografie vyvinul tak, že v něm ženy zastávají i bojové role, ale naopak jsou lehce stereotypní s ohledem na různorodost postav. Hlavní role tvoří čtyři ženy a tvůrce filmu různorodost využil pouze k zobrazení různých prostředí, odkud pochází. Všechno jsou to ale mladé ženy bez rodin, které nemají o co přijít, až na svůj život. Tento faktor dodává dvěma prvním snímkům větší hodnotu, jelikož uvádí do pozornosti publika to, že i matka se třemi dětmi se mohla do odboje aktivně zapojit.

Každý z filmů zobrazuje aktivity, které ženy i dle doložených zdrojů vykonávaly, a které pro chod celého odboje byly nepostradatelné. Filmy *Lucie Aubrac* (1997) a *Les femmes de l'ombre* (2008) jsou inspirovány skutečnými příběhy a jejich porovnání s dochovanými příběhy je proto velmi přesné. Film *Blanche et Marie* (1985) měl dle režiséra být jedním z prvních filmů zobrazujících odboj z pohledu žen. Všechny filmy jsou z tohoto hlediska velmi dobře zpracované. Každý z filmů vyobrazuje aktivity, u kterých víme, že jich ženy byly součástí. Co mi však ve filmech chybí je dostatečný důraz na to, že i pouhé uschovávání materiálů může mít velmi špatné následky jak pro ženu, tak pro celou její rodinu.

V případě porovnání filmů na základě filmografických parametrů bych upozadila pouze snímek *Les femmes de l'ombre* (2008). Jsou zde sice (stejně jako v dalších dvou snímcích) dobře zpracovány kulisy i kostýmy, ale v některých scénách jsou ženy příliš upravené na to, co ženy měly za sebou a z mého pohledu se díky tomu snižuje podobnost s dochovanými příběhy a tím, čím si ženy například během výslechů skutečně procházely.

Když však celkově porovnáme snímek *Blanche et Marie* (1985) a *Les femmes de l'ombre* (2008) se snímkem *Lucie Aubrac* (1997), můžeme vidět poměrně silný rozdíl v tom, jakým stylem jsou snímky natočeny a na co je v nich kladen důraz. První dva snímky jsou opravdu převážně zaměřeny na odbojovou aktivitu žen, film *Lucie Aubrac* má však jedinou hrdinku, právě Lucie, která se celý film snaží pouze o záchranu svého vysoce postaveného manžela odbojáře. Z pohledu důležitosti pro paměť žen ve francouzském odboji proto dle mého názoru film *Lucie Aubrac* nemá takový význam a dopad jako filmy *Blanche et Marie* a *Les femmes de l'ombre*, které i přes některé své nedostatky skutečně zobrazují aktivity, kterých ženy byly součástí a situace, kterými si musely projít.

8 Závěr

Práce se věnovala analýze tří francouzských kinematografických snímků, které zobrazují ženy ve francouzském odboji za druhé světové války. Snímky jsem v práci posuzovala mezi sebou a i s dochovanými příběhy, které nám přibližují aktivitu žen v odboji a pomocí kvalitativní analýzy jsem zhodnotila, jak byly jednotlivé filmy pro paměť žen v odboji významné a zda se jejich zobrazení ve filmech shoduje s dochovanými příběhy.

Zobrazení žen v odboji nebylo příliš ve francouzské kinematografii pokryto. Vybrané tři snímky se však paměť žen snažily připomenou skrze příběhy žen, které se podílely na rozdílných aktivitách.

Snímek *Blanche et Marie* (1985) zobrazuje ženy, které se i navzdory své rodinné situaci a nepřízni mužů ve svém okolí do odboje zapojily. Stejně jako pro mnoho žen, jejichž příběhy se nám z doby odboje dochovaly, i Blanche a Marie cítily přirozenou potřebu bojovat proti okupaci své vlasti a neočekávaly nic nazpět. Film *Lucie Aubrac* (1997) je sice natočen na základě skutečného příběhu významné odbojářky, ale skrze realizaci filmu se nepovedlo příběh zaměřit na aktivity Lucie Aubrac, ale pouze na operaci, kterou vedla pro záchranu jejího manžela, a tak zde chybí snímku přidaná hodnota pro paměť žen ve francouzském odboji. Nejnovější snímek *Les femmes de l'ombre* (2008) představuje divákům v té době stále poměrně nový fenomén, kterým jsou ženy zapojené do akčních scén. Díky těmto scénám film dává důraz na oblast, která bývá často opomíjena – že ženy byly akční i v bojových operacích a jejich role v odboji nebyla pouze nápomocná.

Tyto tři snímky společně dokáží bořit stereotyp toho, že ženy zapojené do odboje byly pouze mladé, svobodné, bezdětné a s určitým politickým přesvědčením. Filmy zobrazují ženu se třemi dětmi, manželku, která i s dítětem bojuje za svého manžela, katoličku, která obětuje svou víru pro záchranu ostatních i odbojářku, která po smrti svého manžela nemá hranice ve svém působení, ani po tom co zjistí, že je těhotná. Stejně tak jako v těchto filmech je důležité v paměti odboje připomínat různorodost žen, které se do odboje zapojovaly. I přes to, že ne každý ze snímků obsahuje veškeré aktivity, do kterých se ženy zapojovaly, mohou být pro paměť žen v odboji významné díky autentičnosti příběhů v nich zmíněných.

Role žen v odboji se lišila žena od ženy, někdy se jednalo o pomocnou ruku odbojářům v podobě úschovy zbraní, tvorbu falešných dokladů či zajišťování úkrytu jako v případě

Blanche a Marie. Někdy jejich role byla po boku svých mužů a když už muži nemohli, byli zatčeni, převzaly ženy role za ně jako v případě Lucie Aubrac. A v některých případech se ženy staly agentkami a vedly své operace samy, rovnocenné mužům jako v případě žen z *Les femmes de l'ombre*. Nehledě na to, jakou aktivitu konkrétní žena vykonávala, vždy byla pro odboj nějakým způsobem významná a její život zapojením do oboje ohrožen. Proto by vzpomínání na ženy, které byly zapojené do odboje mělo být na stejné úrovni jako vzpomínání na mužské odbojáře, životy riskovali všichni.

Připomínání žen, které se aktivně do odboje a bojů jako takových zapojovaly je dnes stále důležitým tématem, na které by se nemělo zapomínat. I kvůli válečným konfliktům, které dnes ve světě zuří vidíme, že role žen je důležitá nehledě na to, jestli se jedná o bojovou roli, či výpomocnou. Každá z těchto žen si zaslouží mít místo po boku mužů, kteří po válce jsou za své činy uznáváni. Zásluha i následné ocenění by mělo být uděleno všem, kteří se podílejí, nehledě na původ, náboženství, politické vyznání, rasu, nebo jako v tomto případě, pohlaví.

Summary

The thesis analyzed three French movies depicting women in the French resistance during World War II. In this work, I assessed the movies with the preserved stories, which bring us closer to the activity of women in the resistance, and using qualitative analysis, I evaluated how important the individual movies were for the memory of women in the resistance and whether their portrayal in the movies coincides with the preserved stories.

The portrayal of women in the resistance was not much covered in the French cinema. However, the selected three movies tried to recall the memory of women through the stories of women who took part in different activities.

Blanche et Marie (1985) shows women who, despite their family situation and the adversity of the men around them, joined the resistance. Like many women whose stories have survived, Blanche and Marie felt a natural need to fight the occupation of their homeland and did not expect anything back. Although *Lucie Aubrac* (1997) is based on the true story of a prominent resistance fighter, but through the realization of the film, the story failed to focus on the activities of Lucie Aubrac, but only on the operation she led to save her husband, so the film lacks added value for the memory of women in the French resistance. The latest film, *Les femmes de l'ombre* (2008), still presents viewers with a relatively new phenomenon in which women are involved in action scenes. Thanks to these scenes, the film emphasizes an area that is often overlooked - that women were also active in combat operations and their role in the resistance was not only as those who just helped men.

Together, these three films can break the stereotype that the women involved in the resistance were only young, single, childless and with a certain political conviction. The films show a woman with three children, a wife who also fights for her husband with her child, a Catholic who sacrifices her faith to save others and a resistance fighter who has no boundaries in her work after her husband's death, even after she finds out she is pregnant. As in these movies, it is important to remember the diversity of the women who took part in the resistance. Although not every movie contains all the activities in which women participated, they can be

important for the memory of women in the resistance due to the authenticity of the stories mentioned in them.

The role of women in the resistance differed from woman to woman, sometimes it was a helping hand to the resistance fighters in the form of custody of weapons, the creation of false documents or secrecy, as in the case of Blanche and Marie. Sometimes their roles were alongside their men, and when men could no longer fight and lead the operations because they were arrested, women took on roles for them, as in the case of Lucie Aubrac. And in some cases, women became agents and conducted their own operations, equivalent to men as women from *Les femmes de l'ombre*. No matter what activity a particular woman performed, she was always important in some way to the resistance and her life was endangered by her involvement. Therefore, the memory of women who were involved in the resistance should be on the same level as the memory of male resistance fighters, everyone risked their lives.

Reminiscing women who have been actively involved in resistance and fighting as such is still an important issue today and should not be forgotten. Even because of the wars that are raging in the world today, we see that the role of women is important, regardless of whether it is a fighting role or an auxiliary one. Each of these women deserves a place alongside the men who are recognized for their actions after the war. Credit and subsequent awards should be given to all those involved, regardless of origin, religion, political affiliation, race, or, as in this case, gender.

Seznam použitých zdrojů

Filmografie

Blanche a Marie / Blanche et Marie. Režie Jacques Renard. Film, 1985. 92 min.

Lucie Aubracová / Lucie Aubrac. Režie Claude Berri. Film, 1997. 111 min.

Síla odvahy / Les Femmes de l'ombre. Režie Jean-Paul Salomé. Film, 2008. 112 min.

Bibliografie

Alfonsi, Laurence. „La réception du film Lucie Aubrac“. *Communication et langages*, Vol. 116, 1998. https://www.persee.fr/doc/colan_0336-1500_1998_num_116_1_2845
(zkontrolováno 1. 5. 2022)

Allison, Maggie. „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“. *South Central Review*, Vol 19/20, 2002-2003.
<https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022)

Andrieu, Claire. „Women in the French Resistance: Revisiting the Historical Record“. *French Politics, Culture & Society*, Vol. 18, No. 1, 2000. <https://www.jstor.org/stable/42843092>
(zkontrolováno 20. 4. 2022)

„Bechdel test Movie List“. <https://bechdeltest.com/>. (zkontrolováno 1. 5. 2022)

Boggs, Joseph M. a Petrie, Dennis W. *The Art of Watching Films*. McGraw Hill Companies, 2008.

Capra, Frank. Biografie Česko-Slovenská filmová databáze. <https://www.csfd.cz/tvurce/2842-frank-capra/prehled/> (zkontrolováno 1. 5. 2022)

Colvin, Kelly Ricciardi. *Gender and French identity after the Second World War, 1944-1954: engendering Frenchness*. London; New York, NY: Bloomsbury Academic, 2017.

Davies, Peter. *France and the Second World War: occupation, collaboration, and resistance*. London: Routledge, 2001.

Dawson, Sandra Trudgen. „Women and the Second World War“. In *International journal of military history and historiography* 39. Baltimore County: University of Maryland, 2019. 172-180.

Ebert, Roger. „Lucie Aubrac“. *RogerEbert.com*. 19. října 1999.

<https://www.rogerebert.com/reviews/lucie-aubrac-1999> (zkontrolováno 22. 4. 2022)

Henley, Jon. „Dancer, singer...spy: France's Panthéon to honour Josephine Baker“. *The Guardian*. 28. listopadu 2021.

<https://www.theguardian.com/world/2021/nov/28/dancer-singer-spy-frances-pantheon-to-honour-josephine-baker> (zkontrolováno 21. 4. 2022)

Henrotte, Manon. „Les femmes au Panthéon“. *Marie Claire*. 29. listopadu 2021.

<https://www.marieclaire.fr/femmes-pantheon-paris,1376650.asp> (zkontrolováno 1. 5. 2022)

Hickey, Walt. „The Dollar-And-Centrs Case Against Hollywood's Exclusion of Women“. *FiveThirtyEight*. 1. dubna 2014.

<https://fivethirtyeight.com/features/the-dollar-and-cents-case-against-hollywoods-exclusion-of-women/> (zkontrolováno 1. 5. 2022)

Inness, Sherrie A. *Action Chicks: New Images of Tough Women in Popular Culture*. Palgrave Macmillan, 2004.

„Lise Villameur: The Times obituary“. *The Times*. April 14 2004.

<https://www.thetimes.co.uk/article/lise-villameur-the-times-obituary-sw2nzk0wr05>

(zkontrolováno 30. 7. 2021)

Malassiné, Alain. „Ingmar Bergman, Après la Peter Hyams, 2010; Jacques Renard, Blanche et Marie“. *Raison présente*, No. 75. 1985. https://www.persee.fr/doc/raipr_0033-9075_1985_num_75_1_2462_t1_0115_0000_1 (zkontrolováno 22. 4. 2022)

McCabe, Janet. *Feminist Film Studies: Writing the Women into Cinema*. Wallflower: London and New York, 2004.

Offen, Karen. *Women and the Second World War in France, 1939–1948: Choices and Constraints*. Harlow: Longman, 1999.

Orr, Andrew. *Women and the French Army during the World Wars, 1914-1940*. Indiana University Press, 2017.

Osborne, Dierdre. „‘I do not know about politics or governments ... I am a housewife’: The Female Secret Agent and the Male War Machine in Occupied France (1942–5)“, *Women: a cultural review*, 23. srpna 2006. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09574040600628542> (zkontrolováno 20. 4. 2022)

Reid, Donald. „French Singularity, the Resistance and the Vichy Syndrome: Lucie Aubrac to the Rescue“. *European History Quarterly*. Sage Publications. 2006.
„Reviewed Elsewhere“. *Biography*, Vol. 29, No. 2 (2006).
<https://www.jstor.org/stable/23540589> (zkontrolováno 22. 4. 2022)

Solomon, Barbara Probst. „Klaus Barbie and the Conscience of the Literati“. *The New York Times*. 3 srpna 1986.
<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1986/08/03/651786.html?pageNumber=58> (zkontrolováno 30. 4. 2022)

"The trial of Klaus Barbie“. *The Guardian*. 28. května 1987.
<https://www.theguardian.com/world/2015/may/28/klaus-barbie-nazi-trial-lyons-1987> (zkontrolováno 30. 4. 2022)

Veillon, Dominique. „Reviewed Work: Les catholiques dans la guerre (1939-1945) by Renée Bédarida“. *Vingtième Siècle. Revue d'histoire*, no. 65. Sciences Po University Press: 2000.
<https://www.jstor.org/stable/3770784> (zkontrolováno 22. 4. 2022)

Weitz, Margaret Collins. *Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945*. New York: Wiley, 1995.

Wieviorka, Olivier. *The French Resistance*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2016.

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Daniela Kopřivová
E-mail:	danielakoprivova@email.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	Zimní 2021/2022
Semestr a školní rok ukončení práce:	Letní 2021/2022
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Jan Hornát, Ph. D.
Vedoucí práce:	Mgr. Jakub Šindelář
Název práce:	Ženy ve francouzském odboji za druhé světové války a jejich zobrazení ve francouzské kinematografii
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	Audiovizuální média mohou hrát klíčovou roli v ovlivnění společnosti při sledování historie. To můžeme sledovat i u paměti francouzského odboje, která byla klíčová pro poválečnou Francii. Veškerá pozornost byla směřována na muže, kteří se odboje účastnili a role žen byla od samotného konce války upozadována. Do francouzského odboje se zapojovaly ženy nehledě na svou rodinnou situaci či politické vyznání, dokonce i ženy, které již ve Francii nežily. Jejich role pro úspěch odboje proto byla často stěžejní. Kinematografických snímků, které by se na odboj dívaly z pohledu žen nevzniklo mnoho, a i ty které vznikly byly natočeny muži a ovlivněny trendy filmového průmyslu. I přes to vznikly 3 snímky z francouzské produkce, které odboj ve Francii z perspektivy žen zobrazují a snaží se dostat do popředí důležitost ženských činů.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Od zadání projektu do odevzdání práce jsem si ujasnila, jakým filmům konkrétně se budu věnovat a stanovila, že se bude jednat o 3 filmografické francouzské snímky. Během mého zkoumání mi také přibylo hodně zdrojů, díky kterým jsem se dostala k zajímavým příběhům jednotlivých odbojářek a které mi pomohly pochopit, že zapojení žen nebylo nijak ovlivněno jejich rodinným stavem či politickým vyznáním, což pro mě v práci hrálo stěžejní roli. Rozhodla jsem se také zapojit do jednotlivých analýz filmů porovnání situací s dochovanými příběhy.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	<ul style="list-style-type: none">- Úvod- Francouzský odboj za druhé světové války a ženy- Teorie analýzy filmu- Blanche et Marie- Lucie Aubrac- Les femmes de l'ombre- Porovnání filmů

- Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Filmografie:

Blanche a Marie / Blanche et Marie. Režie Jacques Renard. Film, 1985. 92 min.

Lucie Aubracová / Lucie Aubrac. Režie Claude Berri. Film, 1997. 111 min.

Síla odvahy / Les Femmes de l'ombre. Režie Jean-Paul Salomé. Film, 2008. 112 min.

Bibliografie:

Allison, Maggie. „From the Violence of War to the War against Intolerance: Representing the Resistant Woman, Lucie Aubrac“. South Central Review, Vol 19/20, 2002-2003. <https://www.jstor.org/stable/3190139> (zkontrolováno 21. 4. 2022).

Boggs, Joseph M. a Petrie, Dennis W. The Art of Watching Films. McGraw Hill Companies, 2008.

Colvin, Kelly Ricciardi. Gender and French identity after the Second World War, 1944-1954: engendering Frenchness. London; New York, NY: Bloomsbury Academic, 2017.

Davies, Peter. France and the Second World War: occupation, collaboration, and resistance. London: Routledge, 2001.

Dawson, Sandra Trudgen. „Women and the Second World War“. In International journal of military history and historiography 39. Baltimore County: University of Maryland, 2019. 172-180.

Inness, Sherrie A. Action Chicks: New Images of Tough Women in Popular Culture. Palgrave Macmillan, 2004.

Offen, Karen. Women and the Second World War in France, 1939–1948: Choices and Constraints. Harlow: Longman, 1999.

Weitz, Margaret Collins. Sisters in the Resistance: How Women Fought to Free France, 1940-1945. New York: Wiley, 1995.

Wieviorka, Olivier. The French Resistance. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2016.

Podpis studenta a datum

2. 5. 2022

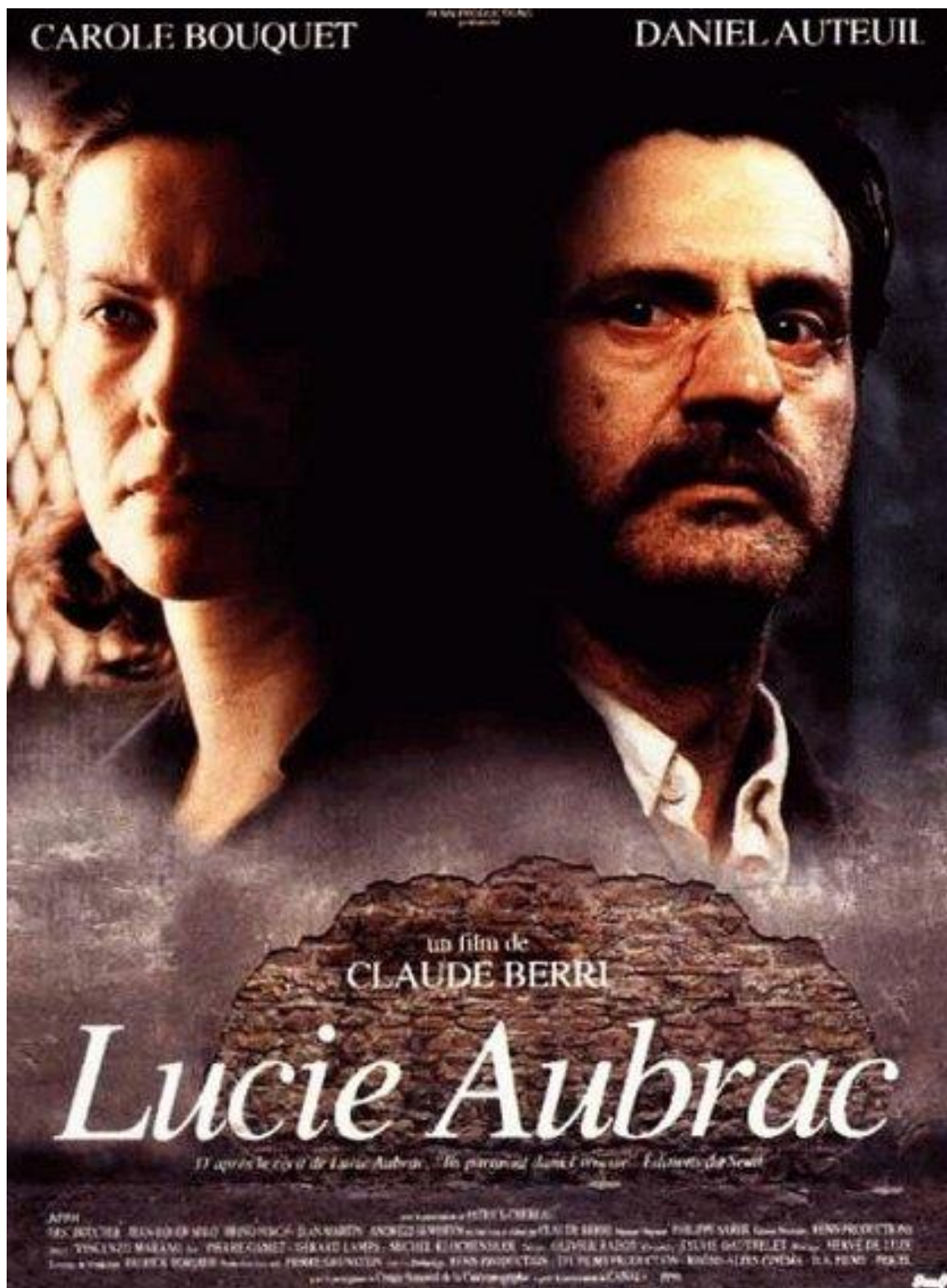
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obrazové přílohy

Příloha č. 1: Obálka k filmu Blanche et Marie. Zdroj: ČSFD.cz (Zleva na plakátu starší Blanche a mladší Marie.)

Příloha č. 2: Obálka k filmu Lucie Aubrac. Zdroj: ČSFD.cz (Zleva na plakátu Lucie a manžel Raymond. I přes to, že je film o ní, točí se děj okolo jeho postavy. Na plakátu zajímavé zobrazení Lucie, která je ve stínu a vyniká tak více Raymond.)

Příloha č. 3: Obálka k filmu Les femmes de l'ombre. Zdroj: abebooks.com (Na plakátu můžeme vidět, že se jedná opravdu o mladé ženy. Nalevo je protagonistka Louise.)

